

ZERO WASTE LINNADE MUDEL

Mõtle enne lugemist:

- Miks keskenduda jäätmeteta majandamisel linnadele/ kohalikele omavalitsustele, mitte üksikisikutele ega riikide valitsustele?
- Mis teeb sinu arvates linnast Zero Waste linna?
- Kus asuvad Euroopas praegu Zero Waste linnad?
- Millistel põhjustel peaks linn tahtma jäätmeteta majandada? Millised põhjused võiksid takistuseks olla?

Zero Waste linn (jätmeteta majandav linn)

Kohalik omavalitsus, mis on sihiks võtnud **kindlaks tähtjaks** jätmeteta majandavaks saada, rakendades selleks kohalikke poliitikaid, mis loovad süsteemi, mille käigus jäätmeid ei tekigi.

Terminit „Zero Waste linn“ kasutab Zero Waste Europe võrgustik ja selle programm „[Zero Waste Cities](#)“, mille eesmärk on aidata linnadel ja kogukondadel minna üle jätmeteta majandamisele. See koondab kogu Euroopa ekspertide teadmised, et kohalikud sidusrühmad saaksid rakendada parimaid praktikaid; samuti pakutakse mentorlust ja tunnustust omavalitsustele, mis soovivad ellu viia jätmeteta majandamise strateegiaid. „Zero Waste Cities“ programmi juhivad ühiselt Brüsselis asuv Zero Waste Europe ning selle liikmesorganisatsioonid kogu Euroopast. Tegelikult on Zero Waste linnade liikumine üleilmne ning ka teistes maailma piirkondades on omavalitsusi, mis on võtnud sihiks jätmeteta majandamise ja rakendavad selleks vajalikke strateegiaid. Lähemalt on Zero Waste linnade tööst väljaspool Euroopat kirjutatud oma veebilehel [Global Alliance for Incinerator Alternatives](#) (GAIA).

Suur rõhuasetus on kohalikel omavalitsustel just sellepärast, et see on tasand, **kus jäätmed tekitavad, kus neid käideldakse ning kus enamik inimesi neid ka kõige rohkem näeb** – seetõttu saab seal kõige suuremat mõju avaldada. Enamikus riikides vastutavad just omavalitsused oma piirkonna jäätmete kogumise, veo ja käitlemise ning jäätmetekke vähendamise eest ning seda korraldab kas avalik, erasektoris tegutsev või era- ja avaliku sektori partnerlusel põhinev jäätmekäitlusettevõtte. Jätmeteta majandamine on oluline kohalikul tasandil ka seetõttu, et see võimaldab erinevatel kohalikel sidusrühmadel ühiselt sel suunal liikuda. Koostöös majapidamiste, ettevõtete, koolide ja terve kogukonnaga saavad omavalitsused juurutada jätmeteta majandamisele omaseid käitumisviise ja poliitikaid, tagades selliste strateegiate pikaajalise tugevuse ja rakendatavuse.

Praegune EL-i jäätmeid ja jäätmekäitlust käsitlev õigusruum on põhjalikult reguleeritud ning EL-i **rohelepe ja ringmajanduse tegevuskava 2.0** esitavad tulevikus liikmesriikidele veelgi täiendavaid nõudeid ja ajendeid ringmajanduse suunas liikumiseks. Ehkki liikmesriikide valitsused on vastutavad eesmärkide täitmise eest, nõuab nende täitmine ka kohalike omavalitsustelt lähitulevikus kiiremat tegutsemist ja käiguvahetust. See tähendab, et jäätmetekke vältimise ja korduskasutuse poliitikate kujundamine ja elluviimine peab olema tõhus ning kvaliteetsete kasutuskõlblike materjalide liigiti kogumisest saab norm. Kui Euroopas tekitatakse vähem jäätmeid, siis aitab see vähendada jäätmete ladestamist prügilatesse ja põletamist jäätmepõletustehastes ning aitab saavutada EL-i eesmärki olla aastaks 2050 süsinikuneutraalne. Euroopa jäätmepoliitika eesmärged on lähemalt kirjeldatud peatükis „Jäätmepoliitika ja huvikaitse“.

ZERO WASTE LINNA DEFINITSIOON

**Mida teevad Zero Waste linnad ülejäänud linnadest teisiti?
Mida peaks sinu linn teisiti tegema?**

Zero Waste linnadel on üks ühine tunnus: soov edasi areneda ja olemasolevaid strateegiaid optimeerida, et **jäätmete vähenemine oleks järjepidev**. Vaatamata sellele, kas omavalitsuse liigiti kogumise määr on 7% või 70%, võib see alati paraneda ja just see soov ongi meie lähenemise tuumaks.

Zero Waste linn põhineb **tõhusal jäätmete kogumisel**, mis võimaldab kätte saada kvaliteetsed ringlussevõetavad materjalid, eriti biojätmed. Sellist kvaliteeti võimaldab tagada jäätmete ukse-eest-vedu.

Miks on jäätmete ukse-eest-vedu kõige tõhusam ja miks annab see ringlussevõtuks kõige kvaliteetsemad materjalid?

Kui sa pole vastuses kindel, siis saad sellest lähemalt lugeda peatükist „Jäätmete kogumine ja vedu“.

Zero Waste linnad ei piirdu samas pelgalt ringlussevõetuga, vaid loovad ja toetavad süsteeme, mis väldivad jäätmete tekkimist. Seal rakendatakse poliitikameetmeid, mis **seavad prioriteediks korduskasutuse**, näiteks pesusüsteemid riidest mähkmetele; samuti saavad omavalitsused koostada õiguslikke ja regulatiivseid raamistikke, mis toetavad ettevõtete algatusi, näiteks pandipakendisüsteemid ja pakendivabad poed.

Lisaks eristab Zero Waste linnu see, et need on eesmärgiks võtnud järkjärgult **lõpetada** segaolmejäätmete käitlemine rajatistes, mis **ei võimalda järjepidevalt edendada jäätmetekke vältimist** ja suurendada ringlussevõttu. Jäätmeteta majandamise programmides loetakse pikas perspektiivis vastuvõetavaks ainult selliseid segaolmejäätmete käitluskohti:

- mis saadavad uuesti kasutusse võimalikult palju ringlussevõetavatest materjalidest;
- mida on võimalik kohandada materjale ringlussevõtvaks ettevõtteks;
- mis väldivad põletamist, sest siis lähevad ressursid kaduma.

Kõik Zero Waste linnad rakendavad poliitika, milles on prioriteediks jäätmehierarhia ülemine osa.

ZERO WASTE LINNA RAAMISTIK

Zero Waste linnad tegutsevad teerajajatena, rakendades optimeeritud ja konkurentsivõimelise maksumusega strateegiate põhimõtteid. Antud strateegiate tähtsamad tegevused on järgnevad:

- biojätmetest vabade ringlussevõetavate jäätmete liigiti kogumine;
- biojätmete eraldi kogumine;

- maksa-jäätmete-kaalu pealt (*Pay-As-You-Throw*) süsteemide või teiste majandusstiimulite rakendamine;
- korduskasutus- ja parandusalgatused.

Üks tähtsamaid elemente on **segaolmejätmete audit ehk sortimisuuring**, kuna selle käigus saab selgeks, milliseid materjale on raske ringlusse võtta/korduskasutada, ning see on võimas tööriist, et saata sõnum ettevõtetele ja tuletada neile meelde, et nende kohus on muuta toodete disaini, mida ei ole võimalik korduskasutada, parandada ega ringlusse võtta. Lisaks on selliseid sortimisuuringuid kasutatud toetamiseks uusi ärimudeleid, mis pakuvad lahendust kõige probleemsematele materjalidele, näiteks riidest mähkmete tsentraliseeritud pesuteenus või korduskasutatavate nõude renditeenus.

Segaolmejätmete sortimisuuring

on uuring, mille tagajärjel saab selgeks, mis jääb segaolmeprügikasti alles ning kuhu lähevad jäätmed, mida ringlusse ei võeta. Selleks kogutakse teatud osalt majapidamistelt segaolmejätmeid ja seejärel analüüsitakse neid, et saada andmeid leitud materjalide liigi ja koguse kohta.

Kohalike jäätmeteta majandamise programmide juures on sortimisuuringud äärmiselt olulised, kuna nende abil saavad omavalitsused aru, milliseid materjale veel ringlusse ei võeta. Kohalikud omavalitsused saavad nende andmete alusel oma süsteemi ümber kujundada ja optimeerida, olgu selleks siis segaolmejätmete kogumisringide vähendamine või täiendav haridustegevus plasti liikide kohta, mis on ringlussevõetavad, ent lähevad praegu siiski sageli segaolmejätmete prügikasti.

Näide, kuidas segaolmejätmete sortimisuuringut jäätmeteta majandamise edendamiseks on kasutatud:

Capannori linn Itaalias oli esimene omavalitsus, mis 2007. aastal ametlikult jäätmeteta majandamise programmi vastu võttis. Kui linnas oli jõutud ligikaudu 80% jäätmete liigiti kogumise määrani, leidis sealne Zero Waste uurimiskeskus sortimisuuringu käigus üha enam kohvikapsleid, mida on võimatu ringlusse võtta. See info edastati kohvitootjatele, kes hakkasid uurima võimalusi toota kompostitavaid kapsleid (mida saab koguda koos biojätmetega).

Kui liigiti kogumine, et suunata rohkem jäätmeid ringlussevõttu ja kompostimisse on olnud kohalike jäätmeteta majandamise programmide elluviimisel nurgakiviks (see on kõige lihtsamini saavutatav eesmärk), siis viimasel ajal oleme näinud fookuse nihkumist jäätmetekke vältimisele ja korduskasutusele. Kindlasti on see järgmine samm, mis aitab veelgi vähendada juba niigi väikest segaolmejätmete kogust, et liikuda edasi maagilise numbri ehk nulli suunas. Tulenevalt ringmajanduse uuest nägemusest on suurenenud rõhuasetus jäätmetekke vältimisele ja korduskasutamisele hea alus pikaajaliseks kestlikuks ressurside majandamiseks.

Prügiveo optimeerimine jäätmete ukse-eest-veo ja maksa-jäätmete-kaalu-pealt süsteemi abil aitavad meil samas jäätmete ladestamist ja põletust vähendada ning hoida materjale ja ressursse kasutuses võimalikult hea kvaliteediga ja võimalikult kaua. Omavalitsused, mille liigiti kogumise osakaal on juba 80-90%, ning kus tekib aastas inimese kohta stabiilselt vähem kui 100 kilo segaolmejäätmeid (seda nii linna- kui maapiirkondades), näitavad meile, et jäätmeteta majandamise lähenemine pole mitte ainult mõistlik, vaid ka võimalik ja tõhus.

Kui omavalitsus tahab hakata jäätmeteta majandama, tuleb ette võtta **10 sammu**.

Enne järgneva nimekirja lugemist mõtle, millise 10-sammulise plaani sina alustavale omavalitsusele koostaksid?

10 sammu Zero Waste omavalitsuseks saamise suunas

- 1. Jäätmete liigiti kogumine** – alustades majapidamiste ja ettevõtete juurest (olmejäätmete tekkekohad), eraldavad inimesed ringlussevõetavad materjalid nendest, mida ringlusse võtta ei saa.
- 2. Jäätmete ukse-eest-vedu** – seejärel on omavalitsuse vastutus korraldada võimalikult paljude ringlussevõetavate materjalide kogumine majapidamistele ja ettevõtetele võimalikult lähedalt. See hõlmab paberit/pappi, plasti, metalli, klaasi ja, mis kõige olulisem, biojäätmeid.
- 3. Kompostimine** – kui toidu- ja aiapäätmeid liigiti kogutakse ja need on seega parema kvaliteediga, peaksid Zero Waste linnad looma kompostimiseks taristu ja ergutama kohalikke elanikke kompostima. Seda võib teha nii kodu kui kogukonna tasandil; kui kumbki variant ei sobi, siis võib luua suuremaid kompostimisrajatisi.
- 4. Ringlussevõtt** – kui kogutakse rohkem ringlussevõetavaid materjale, mis pole seega nii saastunud ning on teiseste materjaliturgude jaoks parema kvaliteediga, peaksid omavalitsused tööle panema tõhusad ringlussevõtusüsteemid, mis on Zero Waste linna aluseks. Lühikese ajaga on nii võimalik kasvatada linna tulu ja vähendada oluliselt prügilatesse/jäätmepõletustehasesse saadetavate jäätmete kogust.
- 5. Kogukondlikud korduskasutus- ja paranduskeskused** – igas Zero Waste linnas tuleb mõista, et ringlussevõttust üksi ei piisa ning seega on vaja kohalikul tasandil luua kultuur ja süsteem, mis seab prioriteediks korduskasutuse ja parandamise. Üks tõhusamaid algatusi omavalitsustele on kogukondlike korduskasutus- ja paranduskeskuste loomine, kuhu inimesed saavad tuua materjale, mille nad muidu ära oleksid visanud, ent mida saab seal parandada ja uuesti korduskasutuseks korda teha.
- 6. Jäätmetekke vähendamise toetamine** – selleks, et linnas veelgi vähem jäätmeid tekiks, tuleb sisse viia majanduslikud stiimulid. Tavaliselt on selleks maksa-jäätmete-kaalu-pealt süsteem, mille kohaselt peavad rohkem jäätmeid tekitavad majapidamised ja ettevõtted ka rohkem maksma. Samas on kohalike omavalitsuste kasutuses veel palju muid võimalusi; näiteks võib kompostivatele majapidamistele

kohalike teenuste ja ettevõtete juures allahindlusi teha.

- 7. Jäätmeteta majandamise uuringud** – jäätmeteta majandamise süsteemis muudetakse jäätmed nähtavaks. Niisuguseid strateegiaid rakendavad linnad peaksid pidevalt tegema uuringuid ja analüüse jäätmete kohta, mida ringlusse ei võeta (nt segaolmejäätmete sortimisuuringud). Selle info põhjal teavad omavalitsused palju paremini, mida ringlusse ei võeta, ning oskavad viimaste takistustega tegelemiseks ja nende ületamiseks vajalikke meetmeid rakendada.
- 8. Ühekordsete esemete keelustamine** – omavalitsustel on otsene kontroll ürituste ja tegevuste üle, mis toimuvad avalikus ruumis ja avalikes hoonetes. Üks parimaid viise jäätmeteket vähendada ja kogukonnale selge sõnum saata, on keelustada avalikus ruumis ning avalikel üritustel ja avalikes hoonetes kõik ühekordselt kasutatavad materjalid ning pakkuda nende asemel korduskasutatavaid alternatiive.
- 9. Jäätmekäitluskeskus**, kus jäätmed sorteeritakse ja neis olev orgaaniline aine stabiliseeritakse. Stabiliseerimine tähendab, et jääkprügi lagundatakse enne prügilasse ladestamist, sest siis ei teki seal kasvuhoonegaase. Kõik Zero Waste linnad mõistavad, et jäätmete põletamine ei ole kooskõlas ringmajandusel toimiva ja süsinikuheiteta ühiskonnaga. Seetõttu tuleks luua alternatiivseid rajatisi segaolmejäätmete käitlemiseks pärast sortimist ning taaskasutada võimalikult palju ringlussevõetavaid materjale; täiendavalt kasutatakse ka allesjäänud jäätmete bioloogilist stabiliseerimist.
- 10. Üleminek ohututele prügilatele** – ülejäänud bioloogiliselt või muul moel stabiliseeritud jäätmed tuleks põletamise asemel saata ohutusse prügilasse. Kui omavalitsuste korduskasutus- ja ringlussevõtusüsteemid aja jooksul tõhusamaks muutuvad, siis väheneb ka segaolmejäätmete kogus, sellega käsikäes ka vajadus prügilate järele ning seega omakorda ka nende keskkonnamõju.

Zero Waste linna võrdlus tavalise linnaga

Tavapärase jäätmekäitlussüsteemiga linn	Zero Waste linn
Erinevad ringlussevõetavad materjalid kogutakse ühte prügikotti või -kasti.	Ringlussevõetavaid materjale kogutakse liigiti erinevatesse prügikottidesse ja -kastidesse.
Kodanikud panevad ringlussevõetavad materjalid linnatänavatel asuvatesse avalikesse prügikastidesse.	Kodanikud koguvad ringlussevõetavad materjalid kodus eraldi prügikastidesse ja jäätmed veetakse nende ukse eest ära.
Kodanikud ei komposti oma biojätmeid.	Kodanikele antakse vahendid ja teadmised, et kodus kompostida, ning linna abiga edendatakse kogukonnakompostimist.
Kõik kodanikud maksavad jäätmeveo eest võrdselt.	Kodanikud maksavad jäätmeveo eest olenevalt sellest, kui palju jäätmeid nad tekitavad.
Linnal on fikseeritud tingimustega pikaajaline leping prügila või jäätmepõletustehasega.	Linnal on paindlik võimalus segaolmejäätmete kõrvaldamiseks, mis ei tekita kohustust pidevalt jäätmeid juurde tekitada.
Ettevõtted, mis tahavad kasutada korduskasutatavaid alternatiive, peavad seda ise tegema.	Ettevõtetele, mis tahavad kasutada korduskasutatavaid alternatiive, pakutakse rahalist tuge ja/või selleks vajalikke teadmisi ja/või viiakse nad kokku ettevõtetega, mis pakuvad korduskasutatavaid tooteid/taristut.
Linnal puuduvad andmed selle kohta, milliseid jäätmeid ei võeta ringlusse.	Linnas viiakse läbi regulaarseid jäätmeauditeid, et hinnata, milline on nende jäätmete koostis, mida ringlusse ei võeta, ning saadud andmeid kasutatakse tulevaste otsuste langetamisel.
Avalikel üritustel ja avalikes hoonetes ning linnaruumis pakutakse ühekorranõusid, näiteks söögiriistu ja topse.	Linnas kehtib nõue, mille kohaselt tohib avalikel üritustel ja avalikes hoonetes ning linnaruumis kasutada ainult korduskasutatavaid nõusid.
Kodanikud ei tea, kuhu viia esemed, mida oleks vaja parandada ja mis muidu prügikasti rändaksid ja jäätmeteks muutuksid.	Kodanikel on lihtne ligipääs infole arvukate linnas leiduvate korduskasutus- ja parandusvõimaluste kohta.

Zero Waste linnaks saamise eelised

Jäätmeteta majandamise lähenemist rakendavatel kogukondadel on mitmeid võimalikke ja olulisi eeliseid. Oleme need jaganud kolme põhikategoriasse: majanduslikud, keskkonnaalased ja sotsiaalsed.

Mõttele enne alloleva nimekirja lugemist, millised eelised ise iga kategooria alla kirja paneksid?

Olenevalt kohalikest oludest on ka iga linna eelised erinevad. Näiteks linnades, kus on [laiendatud tootjavastutuse](#) süsteemid, on majanduslikud eelised teistsugused kui linnades, kus sellised süsteemid puuduvad. Järgnevalt toome välja aga üldised eelised, millest kogukonnad on viimasel aastakümnel kasu saanud.

Majanduslikud:

- Omavalitsuste tegevuskulude vähenemine, kuna jäätmete kogumise ja veo süsteem on väiksema segaolmejäätmete koguse tõttu optimaalsem.
- Omavalitsuste suuremad tulud, kuna neil on suuremas koguses ja parema kvaliteediga ringlussevõetavaid materjale, mida teisesel turul müüa.
- Omavalitsus peab maksma vähem segaolmejäätmete prügilasse ladestamise või põletamise eest.
- Vähem kapitaliinvesteeringuid, mis on vajalikud jäätmepõletustehaste tehnoloogiate soetamiseks, kuna jäätmeteta majandamise taristu pakub jäätmete koguse vähendamiseks palju soodsamat ja tõhusamat viisi.
- Jäätmeteta majandamine loob kogu tarneahelas rohkem töökohti ja seega saavad omavalitsused suurendada kohalikku tööhõivet. Keskmiselt luuakse jäätmeteta majandamise poliitika rakendamise käigus kümme korda rohkem töökohti kui prügilate või jäätmepõletustehaste kasutamisel.¹

Keskkonnaalased:

- Ilmselt tekib jäätmeteta majandamise poliitika tulemusel vähem jäätmeid. See tähendab ühtlasi ka vähem jäätmete põletamise ja ladestamisega kaasnevat saastet ja selle saaste sattumist ookeani, pinnasesse ja õhku – selline saaste kahjustab oluliselt meie planeedi elurikkust ja suutlikkust kliimamuutustega võidelda.²

¹ Ribeiro-Broomhead, J. & Tangri, N. (2021). [Zero Waste and Economic Recovery: The Job Creation Potential of Zero Waste Solutions](#), Global Alliance for Incinerator Alternatives.

² [The True Toxic Toll: Biomonitoring of incineration emissions](#), Zero Waste Europe (2021)

- Jäätmeteta majandades toodetakse kogu toote elutsükli vältel vähem kasvuhoonegaase. Kui materjali saab uuesti kasutada, siis ei ole seda tarvis uut kaevandamis- ja tootmisprotsessi – tegevused, mis muidu kahjustaksid maastikku ja elurikkust ning on tohutud kasvuhoonegaasiheite allikad. Teisalt süvendab materjalide põletamine tarbetult kliimamuutusi, täpselt nagu pidev metaaniheide biojätmetest, mis on kompostimise asemel prügilatesse ladestatud (nõuetekohane kompostimine erineb keemiliselt protsessist, mis biojätmetega prügilas aset leiab).
- Süsteemis, kus kasutatakse korduskasutatavaid materjale ja vähem ühekorrapakendeid, ringleb ka palju vähem mürgiseid kemikaale, mis kahjustavad tõsiselt looduskeskkonda ja inimeste tervist. On tõestatud, et ühekorrapakendites mitmel kujul leiduvad kemikaalid on inimese arengule ohtlikud.³ Samuti on meil üha enam tõendeid selle kohta, kuidas jäätmete põletamisega kaasnev tuhk ja põlemisgaasid mõjutavad negatiivselt kohalikke kogukondi.

Sotsiaalsed:

- Jäätmeteta majandamisega kaasnevad töökohad on jätkusuutlikud, mis tähendab, et pikas perspektiivis aitavad need kaitsta töötajate sissetulekut. Kui kohalikud omavalitsused toetavad ettevõtteid ja sotsiaalseid ettevõtteid, mis keskenduvad korduskasutusele, parandamisele, disaini muutmisele ja ringlussevõtule, siis aitavad nad sellega ka oma kogukondi võimestada: see tähendab, et inimesed saavad rohkem osa suuremast kogukonnast ja nende oskused paranevad.
- Zero Waste linnad on enamikest tänapäevastest linnadest puhtamad ja turvalisemad, mis tekitab kogukonnas uhkus- ja ühtsustunnet. Kogukondlik kompostimine, paranduskohvikud, ning supermarketites järgijäänud toiduainetest ühised söögitegemised on vaid mõned näited jäätmeteta majandamisega seotud ettevõtmistest, mis aitavad kogukonda kokku tuua ja ühiselt jätkusuutlikkust suurendada.
- Jäätmeteta majandamine põhineb ressursside majandamise kohalikel lahendustel. See tähendab, et investeeritakse uutesse ärivõimalustesse, mis saavad jäätmed süsteemist "välja disainida", teadlikkuse tõstmisesse ja haridusse koos jäätmete liigiti kogumise optimeerimisega, et jäätmeid kohalikul tasandil käidelda. See erineb oluliselt tavapärasest jäätmekäitlusest, millega kaasneb rohkelt kapitaliinvesteeringuid ja tehnoloogiat. See tähendab, et raha investeeritakse kohalike töökohtade loomisesse, mida ei ole hiljem võimalik mujale viia.

Jäätmeteta majandamise poole püüdlevate omavalitsuste täpsed eelised on erinevad, oleneb konkreetsest kontekstist ja õiguskeskkonnast. Tavapärastes euroopalikes tingimustes aitab hästi kavandatud jäätmeteta majandamise programm kohalikul omavalitsusel vähendada jäätmesüsteemi maksumust, loob kohalike töökohti ja vähendab loomulikult ka tekkivate jäätmete kogust.

³ [Food Contact Materials](#), Zero Waste Europe

Ingliskeelset lisalugemist:

[Zero Waste Masterplan](#) – põhjalik sissejuhatus jäätmeteta majandamisse ja selle tähendusse omavalitsuste jaoks;

[Zero Waste Cities Certification](#) – 2021. aastal käivitatud algatuse kodulehel on toodud põhjalik ja struktureeritud Zero Waste linna raamistik;

[State of Zero Waste Municipalities Report](#) – kõige põhjalikum ülevaade praegusest Zero Waste linnade võrgustikust ja selle mõjust;

[Zero Waste Cities parimate praktikate näited](#) – jäätmeteta majandamise parimate tavade tutvustused kohalikul tasandil;

[Zero Waste Cities veebileht](#) – rohkelt materjali Zero Waste linnade ja paljude näidete kohta üle kogu Euroopa;

[The Keep it Clean Plan](#) – praktilised suunised, kuidas jäätmeteta majandamise praktikaid ühiskonna eri tasanditel rakendada;

[Factsheet on the cost effectiveness of zero waste](#) – siin on toodud näited jäätmeteta majandamise majanduslike eeliste kohta.

KORDUMA KIPPUVAD KÜSIMUSED

Mõttele enne vastuste lugemist, **kuidas küsimustele ise vastaksid.**

1. Kuidas ma tean, milline on minu linna jäätmekäitlussüsteem ja -poliitika praegu võrreldes Zero Waste linnaga?
2. Kuidas alustada oma linna toetamisega üleminekul jäätmeteta majandamisele ja selle kavandamisega?
3. Millised on Euroopa parimad näited Zero Waste linnade kohta?

1. Kuidas ma tean, milline on minu linna jäätmekäitlussüsteem ja -poliitika praegu võrreldes Zero Waste linnaga?

Võimalikke stsenaariumeid ja soovituslikke samme on kirjeldatud siin:

- [The Masterplan](#) (3. osa): siin on toodud küsimused, mis aitavad omavalitsusel alustada, ning näiteid erinevatest lähtekohtadest erinevates kontekstides üle kogu Euroopa;
- Need [3 algusstsenaariumi](#) aitavad omavalitsustel ületada tänapäeval kõige levinumaid takistusi.

2. Kuidas alustada oma linna toetamisega üleminekul jäätmeteta majandamisele ja selle kavandamisega?

Palun vaata ülalkirjeldatud kümmet sammu, mille põhjal koostada kohaliku tasandi jäätmeteta majandamise programm, ning samuti viidatud dokumente, kuna kõigis on antud hea ülevaade sellest, kuidas oma kohalikus omavalitsuses tööd alustada. Peamine allikas on Zero Waste Europe'i koostatud „Zero Waste Masterplan“ ning nende abimaterjal [Creating a methodology for zero waste municipalities](#), mis sisaldab ka [säästukalkulaatorit](#) – see aitab visualiseerida ja mõista, milliseid eeliseid jäätmeteta majandamise poliitika rakendamine sinu kodukohale anda võib.

3. Millised on Euroopa parimad näited Zero Waste linnade kohta?

Rohkelt näiteid selle kohta, kuidas linnad jäätmeteta majandamise suunas liiguvad, on toodud aruandes [„State of Zero Waste Municipalities Report“](#) ja arvukates [juhtumikirjeldustes](#).

Lugejale edasi mõtlemiseks:

- Millised selle peatüki osad tekitasid kõige suuremat segadust või olid raskesti mõistetavad? Mis sa arvad, miks see nii oli?
- Kuidas on sinu riigis jagatud vastutusalad erinevate jäätmekäitluse huvirühmade vahel?
- Kes võiksid olla sinu peamised liitlased Zero Waste linna loomisel? Kes tõenäoliselt kõige rohkem vastu seisaks?
- Milliseid algatusi on sinu riigis juba tehtud, mis võiksid olla osa Zero Waste linna ökosüsteemist?
- Mida tahad sellest peatükist meelde jätta?
- Kas kavatsed käsitletud teemasid oma töös rakendada ning kui jah, siis kuidas?
- Millest soovid rohkem teada saada?